

APPLICATION OF PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES IN HEALTHY EDUCATION CLASSES

Tarana Ismayilova

Senior researcher of the Institute of Education
of the Republic of Azerbaijan
E-mail: teraneler@mail.ru
<https://orcid.org/0000-0003-1122-9006>

Abstract. The article deals with the application of pedagogical technologies in healthy education classes. For the comprehensive formation of the pupils studying in secondary schools, their cognitive development, attitude to the spiritual world and values, and physical development must be systematically organized. All what we mentioned above is taken into account in order to ensure the comprehensive formation of students in healthy educational classes. The article provides detailed information about the pedagogical technologies used in healthy education classes operating under the motto «Healthy Education – Healthy Nation». The main task in the formation of a healthy lifestyle falls on secondary schools. The school should not only educate the student, but also take care of their health. The importance of healthy education for the comprehensive formation of human being is undeniable.

Keywords: health, pedagogical technologies, to engrave, handicrafts, speech construction, cognitive health, mental and physical health, national-moral values.

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/imcra.27>

To cite this article: Ismayilova T. (2022). Application of pedagogical technologies in healthy education classes. *Journal of Preschool and Primary Education*, Special issue – 1 (2022). pp. 56-65.

Article history: received – 21.01.2022; accepted – 04.02.2022.

SAĞLAM TƏHSİL SINIFLƏRİNDƏ PEDAQOJİ TEXNOLOGİYALARIN TƏTBİQİ İMKANLARI

Təranə İsmayılova

Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutunun

böyük elmi işçisi

E-mail: teraneler@mail.ru

<https://orcid.org/0000-0003-1122-9006>

Annotasiya. Məqalədə sağlam təhsil siniflərində pedaqoji texnologiyaların tətbiqindən söhbət gedir. Ümumtəhsil məktəblərində təhsil alan şagirdlərin hərtərəfli formalaşması üçün onların idraki inkişafı, mənəvi dünyası və dəyərlərə münasibəti, fiziki inkişafı sistemli şəkildə təşkil edilməlidir. Sağlam təhsil siniflərində şagirdin hərtərəfli formalaşması məqsədi ilə yuxarıda sadaladıqlarımız tam nəzərə alınır. Məqalədə “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət!” devizi ilə fəaliyyət göstərən siniflərdə istifadə olunan pedaqoji texnologiyalar barədə ətraflı məlumat verilmişdir. Şagirdlərdə sağlam həyat tərzinin formalaşdırılmasında əsas yük və başlıca vəzifə ümumtəhsil məktəblərinin üzərinə düşür. Məktəb yalnız şagirdin təlim-tərbiyəsi ilə məşğul olmalı deyil, həm də onun sağlamlığının qeydinə qalmalıdır. İnsanın hərtərəfli formalaşması üçün sağlam təhsilin əhəmiyyəti danılmazdır.

Açar sözlər: sağlamlıq, pedaqoji texnologiyalar, həkkolma, əl işi, nitq quruculuğu, psixi-fiziki sağlamlıq, milli-əxlaqi dəyərlər.

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/imcra.27>

Məqaləyə istinad: İsmayılova T. (2022). Sağlam təhsil siniflərində pedaqoji texnologiyaların tətbiqi. «Məktəbəqədər və ibtidai təhsil», Xüsusi buraxılış – 1 (2022). səh. 56-65.

Məqalə tarixçəsi: göndərilib – 21.01.2022; qəbul edilib – 04.02.2022.

Giriş / Introduction

Sağlam insan yetişdirmək təhsil müəssisəsinin ən ümdə vəzifəsi kimi aktuallıq kəsb edir. Bu gün biz təhsilə, biliyə önəm verdikimiz kimi, sağlam insan yetişdirməyi də diqqət mərkəzində saxlamalıyıq.

İnkişaf etmiş texnologiyalar insanlara rahat həyat tərzini bəxş etdiyi kimi, sağlamlığa müəyyən qədər zərər də verir. Daim küçədə, parkda, həyətdə oynayan, səs salan uşaqları tədricən eynəkli, özünəqapalı, telefonu, fərdi kompüterini əlindən düşməyən uşaqlar əvəz edir. Artıq uşaqlar top dalınca qaçmaq əvəzinə, virtual futbol oynamağa, həmyaşıdları ilə oynamaq əvəzinə sosial şəbəkələrdə ünsiyyət qurmağa üstünlük verirlər. Onlar özləri də fərqi nə varmadan, oturmaq həyat tərzinə alışırlar. Bu səbəbdən şagirdlərin fəal həyat tərzini keçirmələrinə xidmət edən müxtəlif layihələrin hazırlanması zərurəti yaranır. Belə layihələrdən biri də onların fəal həyat tərzini təmin etmək məqsədi ilə həyata keçirilən “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsidir.

Əsas hissə / Main part

Sağlam təhsil texnologiyaları nədir? Sağlam təhsil texnologiyaları – fiziki və psixi cəhətdən sağlam, yaradıcı təxəyyülə malik Azərbaycan vətəndaşının formalaşması üçün aşağıda qeyd edilən amillərin kompleks şəkildə nəzərə alınmasını təmin edir:

- gigiyenik baxımdan sağlam təhsil mühitinin yaradılması;
- fiziki fəallığın maksimum təmin olunması üçün şərait;
- şagirdin yaş və fərdi xüsusiyyətlərinə uyğun təşkil olunan inkişafetdirici mühit;
- şagirdin müsbət psixoloji-emosional sabitliyi;
- yüksək məktəb motivasiyası və təlim marağı;
- şagirdin orqanizmində gedən fiziki-psixi proseslərin nəzərə alınması ilə təşkil olunan metodik iş.

Təlimə sağlam təhsil yanaşması təhsilin təşkili prinsiplərindən biridir. Bu yanaşmada təhsilənlərin təlim nailiyyətlərinin yüksəldilməsi ilə yanaşı, onların fiziki, psixi və mənəvi sağlamlığının qorunmasının zəruriliyi ön plana çəkilir [Bazarnıy V.F., 2012]. Bu məqsədlə Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi 2013-cü ildən multifunksional və müxtəlif sahələri əhatə edən “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsini həyata keçirir.

“Tədris prosesində akademik biliklərin əldə edilməsi, heç bir şəkildə gənc nəslin – şagirdlərin sağlamlığı hesabına baş verməməlidir” [Bazarnıy V. F., 2012]. Bu fikir layihənin devizidir. Oturmaq həyat tərzini, qeyri-sağlam qidalanma kimi

hallar insan orqanizmini zəiflədir, onun müxtəlif xəstəliklərə həssaslığını artırır. Ekoloji problemlərin yaratdığı fəsadlara qalib gələ bilmək üçün insan fiziki baxımdan sağlam, gümrəh, fəal olmalıdır. Məktəbyanı sahədə yaşillığın artırılması, bağçaların salınması, idman komplekslərinin tikilməsi, həmçinin siniflərdə fəal həyat tərzinə uyğunlaşdırılmış texnologiyalar vasitəsi ilə sağlam təhsil mühitinin yaradılması, fəal həyat tərzinin tərbiyə edilməsi və ətraf mühitin qorunması vərdişlərinin aşılınması layihənin əsas vəzifələrindəndir. “Sağlam təhsil” sinfindəki fiziki-psixi, mənəvi təzyiqdən azad mühitdə, dilindən, dinindən, irqindən, cinsindən, milliyyətindən, sosial vəziyyətindən asılı olmayaraq, hər bir uşağa keyfiyyətli təhsil almaq, təhsil alarkən fiziki-psixi sağlamlığını qorumaq və inkişaf etdirmək, sağlam həyat tərzini davranışlarını mənimsəmək və cəmiyyətə pozitiv şəkildə transformasiya olunmaq üçün şərait yaradır” [Bazarnıy V. F., 1991].

Sağlam təhsil siniflərində fənlər integrativ şəkildə tədris olunur. Dərs prosesində fənn proqramlarında (kurikulumda) nəzərdə tutulmuş bir neçə fənnin standartları reallaşdırılır. Azərbaycan dili, riyaziyyat, həyat bilgisi, texnologiya, təsviri incəsənət fənlərinin məzmun standartları süjetli bir nağıl əsasında şagirdlər tərəfindən mənimsənilir. Nağıllar müəllim tərəfindən hazırlanır. Şagirdlərə verilən tapşırıqlar standartlara əsaslanır və hər hansı bir situasiyadan nağıl qəhrəmanına çıxış rolunu oynayır. Bu tapşırıqların həlli şagirdlərin ünsiyyət yaratmaq və riyazi bacarıqlarını inkişaf etdirir, həmçinin hər hansı bir əşyanın maketini düzəltməklə əllərin kiçik motorikasının inkişaf etdirilməsinə şərait yaradır.

“Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsi əsasında təşkil edilmiş dərslər şagirdlərin düşünmə, özünüidarəetmə, araşdırma qabiliyyətlərini, həmçinin sosial və kommunikasiya bacarıqlarını inkişaf etdirir, onlarda milli və əxlaqi dəyərləri formalaşdırır. Eyni zamanda şagirdlərdə mərhəmətlilik, yardımsevərlik, fədakarlıq, böyüklərə hörmət, kiçiklərə mərhəmət hissləri tərbiyə olunur. Pis söz və qeybətdən çəkinmək valideyn-övlad, qonşuluq, qohumluq münasibətlərinin formalaşdırılmasına da müsbət təsir göstərir.

Sağlam təhsil siniflərində təhsilənlərin psixofizioloji tələbləri əsas şərt kimi nəzərə alınır. Bu baxımdan, həmin siniflərdə fənlərin integrativ tədrisinə, əlaqələndirilməsinə əsaslanan üç mərhələli təlim prosesi tətbiq edilir. İnteqrasiya edilmiş dərslərdə (fənlərin birləşdirilməsi) qeyri-standart dərslər sırasına aid olunur” [İntegrativ kurikulum: mahiyyəti və nümunələr, 2005].

I mərhələ. Həkkolma (təəssüratlandırma) – ətraf aləmdən emosional baxımdan əhəmiyyətli siqnalların alınması olub, hər hansı bir problemin yaddaşa bir anda və uzun müddətə həkk olunmasıdır. Bu proses insanın diqqətində baş verən “qılgıncım”dır. Mütəxəssislərin fikrincə, əşya və ya hadisələri görərkən həyəcan nə qədər çox olarsa, təəssürat da o qədər dərin və güclü olar. Güclü təəssürat sonrakı davranışa da ciddi şəkildə təsir edir və uzunmüddətli yaddaşa

çevrilir. Təəssürat zəif olan halda yaddaş uzunmüddətli olmur.

II mərhələ. Əl işi – şagirdlərin müstəqil təsəvvüretmə və sərbəst düşüncələri zamanı baş verən qeyri-iradi hərəkət və hissələrinin nəticəsidir. Müstəqil təsəvvüretmə və sərbəst düşüncə onların fəaliyyətlərinin tərkib hissəsidir. Bu yaradıcılıq növü müxtəlif fikir və düşüncələrin əl işləri vasitəsilə ifadə edilməsidir. Bu proses şagirdin eşitdiyini və ya oxuduğunu öz təsəvvüründə necə canlandırdığını müəllimə real olaraq müşahidə etməyə imkan verməklə yanaşı, onun əqli inkişafı baxımından da çox əhəmiyyətlidir. Müəllim şagirdin çəkdiyi rəsmlər, plastilindən və ya gildən hazırladığı fiqurlar, məişətdə istifadə edilən ayrı-ayrı əşyaların kompozisiyasından yaratdığı yeni məhsullar vasitəsi ilə dinlədiyi və ya oxuduğu mətnin onun beynində hansı “şəkli çəkdiyini” müəyyən edir. Müəllim şagirdin əl işinə əsasən, onun təsəvvürünün dolğunluğunu müəyyən edir, hər hansı boşluqların olub-olmadığını müşahidə edir, ehtiyac olduğu təqdirdə düzəlişlər aparır.

Əl işləri əyləncə kimi təqdim olunmamalı, təlim xarakteri daşmalıdır. Bir çox şagirdlər yapma ilə məşğul olmağa və rəsm çəkməyə böyük maraq göstərirlər. Deməli, yapma və rəsm çəkmə prosesində uşaqların kiçik motor bacarıqları inkişaf etməklə yanaşı, həm də maraqları təmin olunur. Bu isə öyrənmənin keyfiyyətini yüksəldir. Uşaqlar öz əlləri ilə hazırladıqları əşyalara, çəkdiqləri rəsmlərə dair misal və məsələlər tərtib edir, onları həll edirlər. Öz əl işləri əsasında hekayələr, nağıllar tərtib edir, danışır və ya yazırlar. Bu fəaliyyətlər şagirdlərdə kiçik motorikanı inkişaf etdirir, onların yaradıcı təxəyyüllərini, şifahi və yazılı nitqlərini formalaşdırır, riyazi bacarıqlarını artırır, bir sözlə – onların hərtərəfli inkişafına təkan verir. Sağlam təhsil siniflərində uşaqlar mövzunu əl işləri vasitəsi ilə mənimsəyirlər. Bu da problemləli situasiyaya əsaslanan təlim adlanır və sağlam təhsil texnologiyalarına uyğundur.

III mərhələ. Nitq quruculuğu – hadisələrin müəyyən məkan və zamanda təsvir edilməsi və onların sözlər vasitəsi ilə yaradıcı şəkildə ifadə edilməsidir. Şagirdlər dərsin əvvəlki mərhələlərində eşitdiklərini və oxuduqlarını, təsəvvür etdiklərini əl işləri vasitəsi ilə nümayiş etdirirlər. Hazırladıqları əl işlərini təqdim edərkən onları sözlərlə təsvir və izah edirlər. Əl işlərini hazırlayarkən baş verən hadisələr: qarşılaşdıqları çətinliklər, həll etdikləri problemlər, başqa sözlə – işin gedişi barədə məlumat verirlər. Onun əhəmiyyəti və həyatda istifadəsi barədə danışirlər.

FƏAL DƏRSİN QURULUŞU	SAĞLAM TƏHSİL TEKNOLOGİYASI
1.Motivasiya (problemin qoyulması, fərziyələrin irəli sürülməsi)	1. Həkkolma
2.Tədqiqatın aparılması (fərziyələri yoxlamaq üçün tapşırıqları həll etmə prosesində məlumatların, faktların axtarılması və toplanılması)	2. Əl işi
3.Məlumat mübadiləsi (əldə edilmiş məlumatların təqdim olunması)	3. Nitq quruculuğu
4.Məlumatın müzakirəsi və təşkili (məlumatın müzakirəsi, təsnifi, əlaqələndirilməsi)	
5.Nəticələrin çıxarılması (nəticələrin fərziyələrlə müqayisəsi və onların təsdiq olunub-olunmaması haqqında nəticənin çıxarılması)	
6.Yaradıcı tətbiqetmə	
7.Qiyətləndirmə və Refleksiya (hər mərhələdə aparıla bilər)	

Müxtəlif problemlərin müzakirəsi zamanı şagird qarşıya qoyulan məsələlərə öz münasibətini bildirir. Nəticədə şagirdin nitqi zənginləşir, kiçik yaşlarından onun təsviri, nəqli, mühakimə xarakterli nitqinin inkişafına şərait yaranır ki, bu da uşağın yaradıcı təfəkkürünün inkişafının əsasını təşkil edir. Bütün bunlara nail olmaq üçün təlimin təşkilində bir sıra şərtlərin nəzərə alınması zəruridir.

Cədvəldən göründüyü kimi, fəal dərslərin motivasiya mərhələsi həkkolma, tədqiqatın aparılması mərhələsi, əl işi, məlumat mübadiləsi, məlumatın müzakirəsi və təşkili, nəticələrin çıxarılması hissələri nitq quruculuğu ilə üst-üstə düşür.

Sağlam təhsil siniflərində dərslərin məqsədlərinə görə təlimin müxtəlif metodlarından və üsullarından istifadə olunur. Şagirdlərin dərslərin prosesində müxtəlif metodlardan istifadə etməklə öyrənmələri, tədqiqat aparmaları daha səmərəli nəticələr verir. Tədris prosesini interaktiv formada həyata keçirmək, şagirdlərin fəallığına nail olmaq, onların düşünmə qabiliyyətini inkişaf etdirmək, yaradıcılığa həvəsləndirmək üçün müxtəlif təlim metodlarından istifadə edilməlidir. Müxtəlif forma və üsullarla aparılan dərslər şagirdləri stimullaşdırır, onlarda əlavə motivasiya yaradır [Süleymanova A.Y., 2014].

Sağlam təhsil siniflərində fəal təlimin təşkil ediləcəyi iş formaları aşağıdakılardır:

1. Cütlərlə iş. İki şagird bir iş masasının arxasında ayaq üstə dayanır və birlikdə müəllimin verdiyi tapşırığı yerinə yetirirlər.

2. Qruplarla iş. Dörd şagird bir iş masasının arxasında (ayaq üstə) toplaşır, problemin həllinə nail olmaq üçün birgə fəaliyyət göstərirlər. ST siniflərində

ayaqüstü iş masaları ətrafında həyata keçirilən qrup işinin ənənəvi siniflərdə, birləşdirilmiş masalar arxasında əyləşmiş vəziyyətdə aparılan qrup işindən bir çox üstünlükləri vardır: STS-də bir qrupda yalnız 4 şagird (2 nəfər ön tərəfdə yanaşı, 2 nəfər kənar tərəfdə qarşı-qarşıya) bir araya gələ bilər.

3. Kollektiv iş. Sağlam təhsil texnologiyalarının tətbiq olunduğu siniflərdə müəllim və şagirdlər sərbəst şəkildə (ayaq üstə, oturaraq, xalça üzərində əyləşməklə), kollektiv formada müxtəlif təlim fəaliyyətləri yerinə yetirə bilərlər.

4. Fərdi iş. Fərdi iş formasında şagirdlər verilən tapşırıqlar üzərində fərdi şəkildə çalışırlar. Bu iş formasında şagirdlərin rəqibləri yalnız onların özləridir və məqsədlərinə də müstəqil şəkildə çatmağa çalışırlar. Bu formanın əsas xüsusiyyətlərindən biri odur ki, müəllim şagirdləri bir-biri ilə müqayisə etmir. Bu iş formasında müəllimin rolu şagirdlərə kömək etmək və onları istiqamətləndirməkdən ibarətdir.

Təlim formaları ilə yanaşı, konkret dərs üçün interaktiv təlim metodları da müəyyənləşdirilir. Müxtəlif iş üsulları vardır, “lakin bu üsullar seçilərkən müəllim fənnin məqsədini, vəzifəsini, şagirdin yaş və inkişaf səviyyəsini, seçilmiş üsulun təlimin forması ilə vəhdət təşkil etməsini, dərsdə veriləcək bilik və bacarıqların həcmi, üsulun tətbiqinə sərf olunacaq vaxtı, məşğələ keçiriləcək kabinetin şəraitini nəzərə almalıdır” [Veysova Z., 2007].

Fəal təlim metodları mahiyyətinə görə qruplar üzrə təsniflənir:

- beyin həmləsi;
- müzakirə;
- rollu oyunlar;
- təqdimat (prezentasiya);
- tədqiqatın aparılması;
- təşkilati metodlar.

Beyin həmləsi metodlar qrupuna aid bir neçə üsula diqqət yönəldək.

Klaster (şaxələndirmə) üsulu. “Şaxələndirmə üsulu ilə fənlərarası inteqrasiya yaratmaq üçün əsas mövzu diqqət mərkəzində saxlanılmaqla fikirdən fikir, mövzudan mövzu doğru, yeni assosiasiyaların yaranması imkanları genişlənir” [Əsədova İ., 2014]. Müəllim yazı taxtasında və ya işçi vərəqələrində böyük dairə çəkir. Dairənin mərkəzinə tədris olunan mövzu ilə bağlı söz və ya ifadələr yazır. Şagird bu dairənin ətrafına mövzu ilə bağlı fikirlərini yazmaq üçün başqa dairə çəkir. Digər şagirdlər də bu prosesi davam etdirirlər. Mərkəzdə yazılmış anlayışdan başlayaraq, hər növbəti söz onunla əlaqəli digər sözlərlə xətlər vasitəsi ilə birləşdirilir. Verilmiş vaxt ərzində mümkün qədər çox söz yazmaq və onları əlaqələndirmək tövsiyə olunur. Vaxt bitəndən sonra alınan klaster (şaxələndirmə) müzakirə edilir və ümumiləşdirmə aparılır.

BİBÖ üsulu. BİBÖ – “bilirəm”, “istəyirəm bilim”, “öyrəndim” ifadələrinin qısa yazılışdır. BİBÖ cədvəlinin doldurulmasında şagird, integrativliyin gözlənilməsi şərti ilə, bütün fənlərdən əvvəllər əldə etdiyi bilik və bacarıqlarını, yeni dərstdə öyrəndiklərini ümumiləşdirir, gələcəkdə nələri öyrənmək istədiyini müəyyənləşdirir. BİBÖ aşağıdakı mərhələlər üzrə aparılır:

- Problem müəllim tərəfindən elan edilir.
- Müəllim lövhədə 3 sütundan ibarət cədvəl qurur və aşağıdakı bölmələri qeyd edir: “Bilirəm” / “İstəyirəm bilim” / “Öyrəndim”.
- Şagirdlər problemlə bağlı bildiklərini söyləyir və cavablar birinci sütunda qeyd olunur.
- Həmin mövzu ilə bağlı bilmək istədikləri isə ikinci sütuna yazılır.
- Dərsin sonunda bir daha həmin cədvələ diqqət yetirilir və şagirdlərin mövzu ilə bağlı öyrəndikləri üçüncü sütunda qeyd edilir [Əsədova İ., 2014].

Əqli hücum üsulu da beyin həmləsi metodlar qrupuna aiddir. Şagirdlərdə yeni mövzuya maraq oyatmaq, habelə onların nəyi yaxşı və ya pis bildiklərini aydınlaşdırmaq məqsədi ilə tətbiq olunur. Keçiriləcək mövzuya aid sual lövhədə yazılır, yaxud səsləndirilir. Şagirdlərin verdikləri cavablar, fikirlər şərhətsiz və müzakirəsiz yazıya alınır. Sonrakı mərhələdə müzakirələr başlanır. Doğru və yanlış fikirlər seçilir, onların təsnifatı aparılır. Aparıcı ideyalar yekunlaşdırılır, şagirdlər deyilmiş fikirləri təhlil edirlər.

Beyin həmləsi metodlar qrupuna daxil olan üsullardan biri də anlayışın çıxarılmasıdır. Bu üsul oyun-tapmaca formasında təşkil olunur və şagirdlərdə yüksək fəallıq yaradır. Müəllim yazı taxtasında dairə formasında bir lövhə asır, onun arxa tərəfində şagirdlərdən tapılması tələb olunan anlayışı yazır. Lövhənin yazı olmayan tərəfini şagirdlərə göstərir və gizlədilmiş anlayışın xüsusiyyətlərini əks etdirən bir neçə istiqamətləndirici söz sadalanır və ya yazı lövhəsinə yazılır. Şagirdlər həmin xüsusiyyətlərə uyğun olan gizlədilmiş anlayışı tapırlar. Şagirdlər anlayışı tapmaqda çətinlik çəkərlərsə, müəllim həmin anlayışa aid yeni əlamətləri səsləndirir. Şagirdlər öz fərziyyələrini dedikdən sonra müəllim bu cavabın tapılıb-tapılmadığını hamıya çatdırır və lövhənin arxasında yazılan sözü açıqlayır.

Söz assosiasiyası üsulu müzakirə metodları qrupuna daxildir. Söz assosiasiyası üsulu şifahi formada tətbiq edilə bilər [Əsədova İ., 2014]. Bu üsuldan istifadə edərkən öyrəniləcək mövzuya aid əsas söz (və ya söz birləşməsi) lövhəyə yazılır və yaxud səsləndirilir. Şagirdlər bu sözlə bağlı xatırladıqları fikirləri söyləyirlər. Müəllim söylənilən bütün fikirləri lövhəyə yazır. Növbəti mərhələdə deyilən fikirlər arasında mövzu ilə bağlı olanlar seçilir, əlaqələndirilir, müəyyən anlayış və yaxud ideya ortaya çıxarılır. Bu ideya əsasında öyrəniləcək mövzu müəyyən olunur və onun öyrənilməsinə başlanılır.

Rollu oyunlar metodu üzrə iş səhnələşdirmə, modelləşdirmə və rollar üzrə aparılır. Rollu oyunlar metodu problemə müxtəlif nöqteyi-nəzərdən yanaşmağı tələb edir. Bu üsulun tətbiqi zamanı şagirdlər hadisələrin iştirakçısına çevrilir və real vəziyyətə başqalarının gözü ilə baxmaq imkanı əldə edirlər.

“Qərarlar ağacı” üsulu tədqiqatın aparılması metodlarına aiddir. “Bu üsulun tətbiqi qərarların qəbul edilməsi zamanı alternativ yolları araşdırmaq və təhlil etmək məqsədi daşıyır” [Bazarnıy V.F., 1991]. Müzakirə olunacaq problem müəllim tərəfindən izah edilir və onun həlli yollarının bir neçə variantı şagirdlərlə birlikdə müəyyənləşdirilir. Müəyyən sütunlarda “+” və ya “-” işarələri ilə qeydlər aparılır. Son nəticə cədvəlin qərar hissəsində yazılır və üstü örtülür. Bütün qrupların təqdimatından sonra müəllim əldə olunmuş nəticələri ümumiləşdirmək üçün müzakirə aparır və sonda nəticəni elan edir. Dərs zamanı reallaşdırılacaq standartlara, dərsin məqsədlərinə, seçilən formaya uyğun olan təlim üsullarının sayını artırmaq olar.

Nəticə / Conclusion

Təcrübələr göstərir ki, “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsinin tətbiqi şagirdlərin sağlam böyüməsinə müsbət təsir göstərir, məktəbin rolu dəyişərək, cəmiyyət üçün səriştəli şəxsiyyət hazırlamaq funksiyasını reallaşdırır. Şagirdlərin fiziki-psixi, mənəvi sağlamlıq vəziyyətlərinin yaxşılaşdırılması üçün bu layihə icra olunur. “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsi təhsilalanların təlim nailiyyətlərinin səviyyəsini yüksəltməklə yanaşı, tədris şəraitindən irəli gələn hərəkət məhdudiyətini və digər amilləri aradan qaldırmaq onların sağlamlığını qorumaq baxımından əhəmiyyətlidir. Bu layihənin tətbiqi zamanı, nəticə etibarlı ilə, sağlam vətəndaş yetişir. Əlbəttə, sağlam böyüyən şagirdin təlim nəticələri daha yüksək olur. Buna görə də ümumtəhsil məktəblərində bu sahədə müəyyən işlər aparılmalı, sağlam təhsil siniflərinin sayı artırılmalıdır.

Problemin aktuallığı. Ümumtəhsil məktəblərində şagirdlərin sağlam həyat tərzinin möhkəmləndirilməsi müasir məktəbin əsas istiqamətlərindən biridir. “Sağlam Təhsil – Sağlam Millət” layihəsi gənc nəslin öz sağlamlığına vacib bir məsələ kimi yanaşması baxımından aktualdır.

Problemin elmi yeniliyi şagirdlərin idraki bacarıqları ilə yanaşı, psixomotor və emosional bacarıqlarının da inkişaf etdirilməsi yollarının araşdırılmasıdır.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Məqalədə göstərilən üçmərhələli integrativ dərs modeli sağlam təhsil sinifləri ilə yanaşı, digər ibtidai siniflərdə də tətbiq oluna bilər.

İstifadə olunmuş ədəbiyyat / References

1. Əsədova İ. (2014). İnteraktiv təlim və fənlərarası inteqrasiyanın vəhdəti. “Məktəbəqədər və ibtidai təhsil”, № 4, s.14-17.
2. İntegrativ kurikulum: mahiyyəti və nümunələr. (2005). (müəllimlər üçün vəsait) (müəlliflər qrupu), Bakı (İREX təşkilatının xətti ilə).
3. Süleymanova A. (2014). Təhsilin əsasları. Bakı, “Təhsil”, 399 s.
4. “Təhsil haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu. (2009). Bakı, “Hüquq ədəbiyyatı”.
5. Veysova Z. (2007). Fəal/interaktiv təlim: (müəllimlər üçün vəsait). BMT-nin Uşaq Fondu, 156 s.
6. Bazarniy V.F. (2012). Kontrol za kachestvom razvitiya i dinamikoy zdorovya detey v uchebnom protsesse. Yaroslavl.
7. Bazarniy V.F. (1991). Zreniye u detey. Novosibirsk, «Nauka».
8. Bazarniy V.F. (2009). Ditya chelovecheskoe. Psixofizioloqiya razvitiya i reqressa. Moskva. 328 str.
9. Bazarniy V.F. (2016). Shkola ili konveyer biorobotov. «Konseptual», 116 str.
10. Bazarniy V.F. (2012). Shkola vozrojdeniya ili shkola vrojdeniya. Moskva, «Samoteka MİD».
11. <http://www.bazarny.ru/>